

gave noodig, omdat daar teksten onder de belijdenis staan.

Maar hij kan dit nooit uitwischen, dat de Dordtsche Synode ons aan die teksten niet heeft willen binden.

Ook maakt het een eigenaardigen indruk, dat hij een gewoon besluit der Synode op één lijn plaatst met de belijdenis.

Hij haalt alles en nog wat overhoop om aan te toonen, dat de belijdenis de kanoniciteit van het Markusslot onderstelt.

Maar zijn bewijs mist alle kracht.

Het meest raadselachtige echter is wel... dat hij het klaarste bewijs ten eenenmale over het hoofd ziet.

Onze Catechismus toch haalt in de 71ste vraag Markus 16:16 uitdrukkelijk aan.

Waarom heeft Prof. Visscher zich daarop niet beroepen?

Dan zou hij immers ongemeen sterker hebben gestaan.

Laten wij dit echter voor wat het is.

De kwestie wordt nu: Onze belijdenisschriften leeren, dat het Markus slot kanoniek is; mag een lid der Gereformeerde kerken daaraan toornen? Wordt hij daardoor zijn belijdenis niet ontrouw? Moet hij deswege niet worden vermaand?

Prof. Bavink geeft op dergelijke vragen ten antwoord: „En de Gereformeerde kerken hebben instemming met de belijdenisschriften nimmer in dien zin verstaan, dat alle vrijheid van beweging daar door uitgesloten zou zijn. In de belijdenisschriften worden tal van teksten als bewijspiaatsen geciteerd, maar exegese en dogmatiek behielden hare vrijheid en stelden soms de onjuistheid der aanhaling of haar gemis aan bewijskracht aan het licht”. (Modernisme en Orthodoxie, bl. 14).

En Prof. Kuiper wijst erop (gelijk trouwens ook Prof. Bavink gedaan had), dat in art. 4 onzer belijdenis Paulus wordt genoemd als auteur van den Hebreërbrief, waartegen Calvijn ernstig bezwaar had en ook niet uit de Schrift bewezen kan worden, want deze brief heeft geen opschrift en noemt geen schrijver. Hij vraagt daarom aan Dr Visscher of Calvijn en de meeste theologen met art. 4 van de Confessie in strijd zijn.

Ook vestigt hij er de aandacht op, dat in de belijdenis de psalmen Davids naast de andere bijbelboeken worden opgesomd. Eischt volgens Prof. Visscher de trouw aan de belijdenis dan, dat alle psalmen aan David worden toegekend, waar toch menige psalm zelf een ander als dichter aanduidt?

Men zou er nog aan kunnen toevoegen: waar de Nederlandsche uitgave van 1619 de profetie van Hahakuk niet onder de kanonieke boeken vermeldt, behooren wij daar slaafs aan te nemen, dat deze profetie niet tot de Schrift behoort en mag niet ondersteld worden, dat hier een vergissing is begaan?

Zoo zouden we kunnen doorgaan.

Een zekere vrijheid van beweging tegenover de belijdenis moet worden toegestaan.

Of wat dunkt u?

Prof. Bavink betwijfelt, gelijk we vroeger reeds meedeelden, de echtheid van 1 Joh. 5:7.

Toch haalt het 9de artikel van onze Geloofsbelijdenis dezen tekst als bewijspiaats aan.

Zou iemand het durven bestaan ertoe mede te werken, dat Dr Bavink op grond daarvan uit de Gereformeerde kerken werd gebannen?

Zou iemand hem daarom van ongereformeerd-zijn willen betichten?

Toch staan we hiermee — en dat ontveinen we niet — voor een groote moeilijkheid.

Tot hoever mag die vrijheid gaan?

Waar ligt de grens?

Loopen we zoodoende geen gevaar onderscheid te gaan maken tusschen geest en hoofdzaak der belijdenis en dus in het kielzog van de kerk, waartoe Prof. Visscher behoort, te komen?

Voor al in verband met de verschijnselen, die den jongsten tijd in onze kerken de aandacht gespannen hielden en waarbij iemand als Ds Nelenbos bleef volhouden op het standpunt te staan der Gereformeerde belijdenis, is voorzichtigheid eisch.

Tot voor kort werd in onze Gereformeerde kerken van die vrijheid om in eenig detail een bijzondere meening, afwijkende van de belijdenis, of op na te houden geen misbruik gemaakt.

Thans echter nopen de omstandigheden om op onze hoede te zijn.

Daarom dient er sterker dan ooit nadruk op te worden gelegd, dat aan den inhoud der belijdenis niet geraakt mag worden.

Maar betreft dan het gevoelen, dat het Markus slot niet kanoniek zou zijn, dan niet den inhoud?

Hoezeer wij zelf ook de kanoniciteit ervan bepleiten, moeten wij toch bekennen: neen.

Al zouden die handschriften gelijk hebben, die het Markusslot weglaten, dan zou daarmee nog niet omvergeworpen zijn, wat de Catechismus in den zesentwintigsten Zondag belijdt, n.l. dat de Doop de belofte van afwassing der zonden inhoudt.

Al zou een ieder Calvijn moeten bijvallen, dat de brief aan de Hebreërs niet van Paulus is, dan doet dit niets af van wat de Belijdenis boven

allen twijfel stellen wij, n.l. dat de Hebreërbrief goddelijk gezag heeft.

Al zou iemand het Prof. Bavink kunnen betwisten, dat 1 Joh. 5:7 niet in de Johannesbrieven hoort, dan zou nog de Belijdenis van haar uitspraken omtrent de Drieëenheid Gods geen woord behoeven terug te nemen.

Geen enkele geloofswaarheid is met deze gevallen gemeend.

In die geloofswaarheden te schiften tusschen geest en hoofdzaak staat niemand vrij.

Wanneer hij aan een daarvan zou twijfelen, moet hij dit eerlijkheidshalve dadelijk kenbaar maken.

Maar kwesties als de onderhavige, die aan geen der geloofswaarheden afbreuk doen, sluiten verschil van opinie niet buiten.

Zij raken niet den inhoud, maar de inkleeding der belijdenis.

Trouwens, dat hebben onze vadersen blijkbaar ook gevoeld.

Prof. Visscher vraagt ergens in zijn brochure of het weglaten van het Markusslot iets te maken heeft met de „luchthartig aangevoerde” kwestie of de brief aan de Hebreërs van Paulus is.

Zeer zeker heeft er dat iets mee te maken.

Onze vadersen wisten heel goed, dat Calvijn en andere theologen van onverdachte Gereformeerde gezindheid, het hierin niet met hen eens waren.

Dat zij het auteurschap van Paulus er toch in opnamen, had niet ten doel om allen, die anders dachten, Calvijn inclus, voor ongereformeerd te verklaren.

Maar om hun opinie te uiten en tevens uit te spreken, dat er ook in de belijdenis punten kunnen voorkomen, waarin men van elkander verschillen mag.

Zij wilden juist hun vrijheid handhaven ook tegenover een man als Calvijn. Dat is feitelijk de opzet, die achter het aannemen van het stuk van de Bray als officiële belijdenis schuilt.

En de vrijheid, die zij zichzelf voorbehielden, wilden zij natuurlijk gaarne ook aan een ander gunnen.

Alleen, en ik kan dit niet genoeg herhalen, geldt die vrijheid enkel de formele kwesties en nooit de waarheden des geloofs.

In dit verband mag niet worden verzwegen, dat Prof. Visscher zich in zijn brochure telkens aan „Consequenz-macherei”, konsekwentie-drijverij, schuldig maakt.

Hij redeneert: „In art. 4 der Confessie worden de schriften opgesomd, die heilige schriften zijn, opdat er geen twijfel zal overblijven welke deze boeken zijn. Daaronder wordt ook het Evangelie van Marcus met name genoemd” (bl. 11). En na art. 5 geciteerd te hebben, gaat hij voort: „Deze uitspraak geldt dus ook het Evangelie van Marcus in den vorm, waarin de vadersen dit hebben gekend, met het geheele 16de hoofdstuk, zooals wij het hebben”.

Zulk een redeneering gaat mank.

Historisch kan dit reeds bewezen worden.

Hieronymus werkte indertijd mede aan de kanoniekkenning, ook van Marcus. Evenwel wijzen zijn geschriften het uit, dat hij het Markusslot niet als kanoniek aannam.

Wanneer iemand na nauwgezette bestudeering der handschriften tot de conclusie zou komen, dat Joh. 7:53—8:11 en 1 Joh. 5:7 er niet in behoort, zou hij dan art. 4 der belijdenis niet kunnen onderschrijven?

De kanoniciteit geldt natuurlijk alleen de oorspronkelijke geschriften (autographa) der bijbelschrijvers.

Fouten van overschrijvers kunnen toch moeilijk als kanoniek, als Goddelijk gezaghebbend worden beschouwd.

Niettemin wil Dr Visscher daar eigenlijk heen.

Hij wil de Schriften in den vorm, waarin de vadersen bij het aanvaarden van art. 4 der Geloofsbelijdenis die kenden, voor kanoniek houden.

Maar dan neemt hij ook de fouten in dien vorm daarbij over.

Een gewaagde konsekwentie voorzeker!

Daarenboven.

Welke is de vorm, waarin onze vadersen der Dordtsche Synode de Schrift bezaten?

Niemand kan dien aanwijzen.

Ook Prof. Visscher niet.

Men had destijds meerdere tekstuitgaven.

En de Synode heeft geen enkele daarvan gesanctioneerd.

Die uitgaven nu weken zeer van elkander af, al stemden zij ook in zake het Markus slot met elkander overeen.

De vadersen hebben geen keuze willen doen, geen tekst willen vaststellen, maar dit aan de onderzoekers overgelaten.

Ziehier wederom een Gereformeerd beginsel, waarmede Prof. Visscher eenvoudig geen rekening houdt.

Eerst vijf jaar na de Dordtsche Synode, in 1624 verscheen een bijbeluitgave in de oorspronkelijke talen, welke in haar tweeden druk van 1633 zich den textus receptus, den algemeen aangenomen tekst, noemt.

In dien textus receptus zijn echter ook tal van fouten binnengeslopen.

En in elk geval bestond die tijdens de Nationale Synode van Dordt nog niet.

Daarop kan art. 4 derhalve niet slaan.

De stelregel van Dr Viascher, dat art. 4 der Geloofsbelijdenis eischt de boeken der Schrift als kanoniek te erkennen in den vorm, waarin zij onzen vadersen bekend waren, gaat niet op.

Er waren toen onderscheiden vormen.

Aan geen enkele gaf de Synode de voorkeur.

Zij had daar geen behoefte aan.

En daarmee sprak zij de noodzakelijkheid, maar tevens de vrijheid van het tekstonderzoek uit.

Een vrijheid, die onderstelde eerbiedige onderwerping aan het Woord van God.

Maar zou de vrijheid van tekstonderzoek er nu niet toe kunnen leiden, dat men ging voorstellen om nog andere gedeelten van onzen Bijbel dan het Markusslot, weg te laten?

Prof. Visscher meent, dat hiervoor werkelijk ernstig gevaar bestaat.

„Het schrappen van het slot van het Markus-evangelie”, aldus leest men op bl. 10 — „als „onecht” is een voorbeeld, dat navolgers kan vinden ook met betrekking tot andere gedeelten. Bovendien, het beginsel beslist. Ook hier geldt het spreekwoord, dat de eerste stap het moeilijkst is. Een precedent te scheppen is daarom zoo gevaarlijk, omdat men nimmer weet waar het einde is”.

En op blz. 16: „Als er later met betrekking tot andere deelen der Schrift nog andere en beter vertrouwde documenten worden gevonden, die er weer toe kunnen leiden, dat over den tekst een nieuw licht opgaat, dan kunnen op grond daarvan andere stukken weer onecht worden verklaard. Wat blijft er zoo over van het getuigenis des Heiligen Geestes, waarop de vadersen volen nadruk leggen, als het geldt de vaststelling van de grenzen der canonieke boeken? Hier staan wij dus voor een principiële afwijking van de belijdenis, die bij een man als Dr Kuiper slechts verklaarbaar is uit het feit, dat er in zake het geloof in de Hellige Schrift problemen zijn, die niet tot klaarheid zijn gebracht en waarover men in Gereformeerde kringen gewoon is met wat phraseologie heen te loopen”.

De venijnige staart van de laatste aanhaling-kapen wij er nu maar af.

De eene venijnigheid lokt zoo licht een andere uit.

En daarmee schieten we niet op.

Doch wat nu het eigenlijke bezwaar aangaat, dat een man als Prof. Visscher het uit, verwondert ons eens te meer. Wij ontvingen de laatste weken correspondenties van ongeleerde menschen, die toonden een beter inzicht in het tekstonderzoek te hebben dan hij.

Prof. Visscher erkent het recht van tekstonderzoek. Ook volgens hem zijn er bij af- en overschrijving afwijking en verschillen ontstaan.

Maar als die verschillen wat groot worden, dan wil hij blijkbaar het tekstonderzoek stop zetten.

Zelfs als er nog beter vertrouwde handschriften gevonden worden, dan neemt hij liever de lezing van minder vertrouwde handschriften aan, dan in zoo'n ietwat grooter verschil het tekstonderzoek te laten gelden.

Op die lijn voortgaande zou hij er toe moeten komen, om, indien nog eens de autographa (de oorspronkelijke geschriften der bijbelschrijvers) dank zij het tekstonderzoek ontekt werden, aan de lezing der „vadersen” (die nota bene niet eens een vaste lezing hadden!) trouw te blijven.

Is dat geen onverantwoordelijke gemakzucht?

Men mag het tekstonderzoek niet eigenmachtig beperken tot kleinere varianten (verschillen) in den tekst.

Men is van Godswege geroepen zich bezig te houden met alle varianten, kleine of groote.

En bij die groote is het niet alleen de vraag: wat zullen wij schrappen? De mogelijkheid is op zichzelf genomen, bijkans even groot, dat de handschriften, die wij nu kennen, op een enkele plaats iets hebben weggelaten, wat in de autographa (de oorspronkelijke geschriften) wel stond en wat er derhalve ook nu in behoort. Het tekstonderzoek gaat daarin volkomen objectief te werk. Voor het subjectivisme van Prof. Visscher om op een moment, dat hem goeddunkt, met het onderzoek halt te houden, is daarin geen plaats.

Het tekstonderzoek mag niet rusten vóór het den geheel oorspronkelijken tekst heeft gevonden.

Zal de strijdende kerk hiermee misschien nooit gereed komen, dan heeft zij dit over te geven.

Maar er zich met een (niet bestaanden) tekst „der vadersen” af te maken, is beneden haar roeping.

En is nu werkelijk de kans zoo groot, dat voortgezet tekstonderzoek tot het voorstel leiden zal om geheele gedeelten der Schrift weg te laten?

In het minst niet.

Die kans is zoo goed als uitgesloten.

Immers heeft het tekstonderzoek nu reeds zulk een omvang verkregen, dat wij veilig mogen aannemen de belangrijke kwesties vrijwel alle te kennen.

Alleen blijft het voor het tekstonderzoek de moeilijkheid, hoe die moeten worden opgelost.